

'טועמיה – חיים'

לחיות עם הזמן בשבת קודש 'אמור' תשע"ו

הרב מרדכי אלון – נערך ע"י תלמידים

'לחיים, קדושים' – לפעודה ראשונה

אמור ואמרת

מתוך מסע הקדושה של פרשת 'קדושים', בו לימדה אותנו התורה על קדושת עם ישראל כולו, מגיעה פרשת 'אמור' ומדברת על קדושה מיוחדת אף יותר – זו של הכהנים. בחלקה הראשון של הפרשה מתארת התורה איסורים והנהגות השייכים בכהנים בלבד, מפאת קדושתם. בקריאתנו זו נבקש לגעת ביחוד הראשון, במעלת הקדושה הראשונה של הכהנים המופיעה בפרשה.

ויאמר ה' אל משה אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת¹

עוד לפני העניין עצמו כדאי לשים לב לפתיחה המעניינת והייחודית הזו - 'ויאמר', 'אמור', 'ואמרת'. אין עוד פתיחה כזו בתורה. נראה שהייחוד הזה גם העניק לפרשה את שמה שנראה סתמי מאד – פרשת 'אמור'. ומהו, אם כן, הציווי הראשון?

לְנַפֵּשׁ לֹא יִטְמָא בְּעַמְּיוּ כִּי אִם לְשָׂארוֹ תִקְרַב אֵלָיו²

מתוך איחולים לכולנו עד מאה ועשרים, הפעם אני מבקש לדבר על המוות, דווקא מתוך ההלכה הכל כך ייחודית הזו ולהבין דרכה את היחס של כולנו, כהנים וישראלים כאחד, אל הסוגיה הזו, שלא משנה איך נסתכל עליה – היא מקיפה ומתווה אורחות רבות בחיינו.

פחד מוות

כלל הכהנים מוזהרים שלא להיטמא למת, פרט ל'שבעת הקרובים' – אמו, אביו, אשתו, אחיו, אחותו, בנו ובתו. יתרה עליהם קדושתו של הכהן הגדול –

וְהִכְהֵן הַגָּדוֹל מֵאֶחָיו אֲשֶׁר יוֹצֵק עַל רֵאשׁוֹ שִׁמְן הַמִּשְׁחָה וּמָלֵא אֶת יָדוֹ לְלִבָּשׁ אֶת הַכְּנָדִים אֶת צִרְאָשׁוֹ לֹא יִפְרָע וּכְנָדָיו לֹא יִפְרֹם וְעַל כָּל נִפְשֹׁת מוֹת לֹא יָבֵא לְאָבָיו וּלְאִמּוֹ לֹא יִטְמָא³

אפילו לקרובים הוא לא נטמא. עד כדי כך מתרחקת קדושת הכהונה מן המוות.

האזהרה על טומאת המתים מעניינת מאד, במיוחד אם מסתכלים על הדורות שלנו. הגם שרוב רובם של ענייני הכהונה אינם נוהגים היום – איננו נותנים לכהנים מתנות

כהונה, אין הקרבת קרבנות ועוד – הרי שאזהרת הטומאה למתים תופסת מאד גם כשבית המקדש בעוונותינו חרב, בדיקו כמו שהיה ויהיה בזמן שהוא ייבנה.

כולנו מכירים את המושג 'פחד מוות'. מילדות אנחנו משתמשים בביטוי הזה כדי לתאר את הדבר המפחיד ביותר, המשתק. 'פחד מוות' ממש. תמיד לאדם היה קשה מאד להתמודד עם הסוגיה הזו, ונדמה שלאדם המודרני עוד קשה שבעתיים. חיים שלמים רצים ובורחים מהמוות הזה, אחוזי פחד ממנו. מרן הרא"ה קוק זצ"ל, בראיית הכהן הגדולה שלו, עוסק בכמה מסות מופלאות בסוגיית המוות וחושף בה עומק עצום. המהפכה התפיסתית שהוא מתאר תשחרר אותנו במשהו מן הפחד הזה ויכולה לתת לנו כוחות גדולים לחיות חיים מלאים, מתוך שמחה אמיתית וללא 'פחד מוות'.

התרופה היחידה

יראת המוות היא מחלת האדם הכללית, הבאה כעקב החטא. החטא יצר את המוות והתשובה היא התרופה האחת להכחיד אותו מן העולם.⁴

כל יום אנחנו ממציאים תרופות, והתרופות ממציאות מחלות שצורכות תרופות נוספות... המדע והעולם כולו עוסק בזה בלי סוף ב"ה. בכל יום מתחדשות מיתות שונות ומשונות, ה' ירחם והעמל הזה לא נגמר, לא נגמר... והרב זצ"ל ממשך:

ולא יבוא למטרתו כי אם בהגדילו את נשמתו, ממקורה הפנימי

יסוד הדברים נובע מההבנה האדירה הבאה: כשנברא האדם לא נברא המוות. זהו יסודה של כל התורה, של כל התשובה, של כל הטהרה של העולם. החטא של האדם, הפיספוס האדיר ההוא של כולנו, יצר את המוות, יצר בעולם פיספוס שאין גדול ממנו. לכן, רק תשובה אמיתית שנובעת מטהרה ומקדושה תוכל להכחיד את המוות מן העולם. לא כדורים כאלה ולא אחרים, כי אם 'קפסולות של תשובה', ללא מרשם רופא, לכל דורש ולכל חפץ חיים.

הפתיחה שבפטירה

המוות הוא הזיון שווא, טומאתו היא שקרו.

³ שם, שם, י-א

⁴ אורות הקודש, ב', ש"פ-שפ"א.

¹ ויקרא כ"א, א'

² שם, שם, א'-ב'

בהעברת העיניים מהמחזה המביא את רשמי ההמעייה הללו אל הנפש. 'על כל נפשות מת לא יבוא', 'נפש לא יטמא בעמיו'.

ב'עלמא דשיקרא' שלנו, הסואן מרעשי כזב, קשה וכמעט שאי אפשר להשיג באמת את ההקשבה הנכונה ולהבין שבעצם המוות הוא הבסיס לתחיית המתים, הוא המקפצה לעולם של חיים ללא גבולות. אין זה גם מתפקידנו, כמובן, להחיש את ההגעה ל'מקפצה' הזאת. תפקידנו בעולם שלנו הוא לנצל כל דקה ודקה שהנשמה בתוך הגוף, שבכל שניה שהיא כאן היא יכולה לעשות דברים נפלאים ולבנות לקב"ה דירה בתחתוניים. המוות בא בעקבות החטא, וכל תפקידו הוא לתקן, ולהשיב את העולם למקורו.

לכן, משה, 'אמור' ו'אמרת' אל הכהנים בני אהרן. אמור להם, מלשון אמירה, ושוב אמרת אליהם, מלשון האמרה, התעלות, כמו צמרות העצים הגבוהות הנקראות 'אמירים'. **אמור ואמרת** אליהם שיעבירו את עיניהם מהמחזות האלה, תגיד להם שיתעלו מעל הבלוף הזה, כדי שנפשם שלהם לא תטעה, כדי שהם יישארו בראיית אמת ומתן כך יהיו שליחי ציבור נאמנים וקדושים לעם ישראל.

זכיתי לבקר אצל הרב משה צבי נריה זצ"ל, ממש ממש לפני פטירתו. הוא היה לבדו בחדר, והוא פיזם את הניגון לפסוק "עז וְהָדָר לְבוּשָׁה, וְתִשְׁחַק לְיוֹם אֶחָדוֹן"⁵. כשהוא שם לב שנכנסתי הוא קרא לי אליו. הוא נתן לי את היד, החזיק אותה חזק ואמר לי - 'ר' מרדכי בר' מנחם, תשיר איתי!'. הייתי חנוק מדמעות, וכשהוא ראה שקשה לי הוא אמר לי משפט אחד: 'אתה מבין את המילים? בכמה עוז והדר צריך להתלבש כדי להגיע ל'ותשחק ליום אחרון'. אשריהם צדיקים.

שנזכה לחיות חיים מלאים בשמחה ובקדושה, משוחררים מפחד המוות ושוחקים לו עד יום אחרון.

'פטה מורגנה'. הוא שקר וטומאתו שקר.

מה שבני אדם קוראים 'מוות' הרי הוא רק תגבורת החיים ותעצומתם. ומתוך השקיעה התהומית בקטנות אשר לב האדם השקיע אותו בה, הרי הוא מצייר את תגבורת החיים הזו בצורה מדאיכה והשוכה שהוא קוראה מוות.

לא ייאמן, איזה עומק! האדם עמל כל חייו על מנת להנציח את החיים שאחרי החטא כאילו הם צורת החיים האמתית שהייתה מאז ומעולם. המוות, כך משכנע אותנו העולם, הוא הברור, הוא עובדה שאין בכלל מה להילחם בה. המוות הוא הסוף, הוא החידלון שאחריו אין כלום, וכולנו צועדים אליו בעל כורחנו.

אתם יודעים, בעברית יפה לא אומרים על אדם שהוא 'מת', אלא אומרים: פלוני **'נפטר'**. השורש המילה 'פטירה' - זה מדהים - הוא פ.ט.ר. שעניינו כמו 'פטר רחם', פתיחה. התינוק הראשון היוצא מרחם אמו נקרא 'פטר'. כמדומני שאין עוד שפות שמתרגמות כך את המילה הזו, אלא רק בלשון הקודש שלנו, פטירתו של האדם פירושה פתיחה. איזו פתיחה? פתיחה שאין גדולה ממנה, פתיחת כל המגבלות, כל הגבולות שכאן היו חסומים - נפרצים לחלוטין.

פעמים רבות תקרא פרשת אמור סביב יום הזיכרון לקדושים חללי מערכות ישראל. היסוד הזה שמלמד אותנו הרב קוק, הוא אולי הכוח היחיד להתמודד עם השבר הזה העצום, שנדמה לפני שאי אפשר לרפאותו.

להאמיר אל מעל השקר

פתחנו את הכל מקדושת הכהנים, ואל הקדושה הזו ממשיך ומגיע הרב קוק בדבריו:

מתעלים הם הכהנים בקדושתם מהקשבה שקרית זו שאי אפשר להימלט ממנה כל זמן שהממשל הכובי כל כך שולט בעולם, כי אם

⁵ משלי ל"א, כ"ה

בוחות של עבר אמותי – לסעודה שניה

קדושת הכהנים

בקריאת 'שני' ממשיכה התורה ועוסקת בקדושתם היתרה של הכהנים. שני חלקים בקריאה זו - בחלקה הראשון מדברת התורה על כך שכהנים בעלי מומין אינם מורשים לגשת לעבודת המקדש ומותר להם רק לאכול מהקדשים ומהתרומות הראויות לכהנים:

כָּל אִישׁ אֲשֶׁר בּוֹ מוֹם מִזֶּרַע אֶהְרֹן הַכֹּהֵן לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב אֶת אֲשֵׁי ה' מוֹם בּוֹ אֵת לָחֶם אֱלֹהֵיוֹ לֹא יִגַּשׁ לְהִקְרִיב לָחֶם אֱלֹהֵיוֹ מִקְדָּשֵׁי הַקְּדָשִׁים וְמִן הַקְּדָשִׁים יֵאָכֵל⁶

לאחר דיני המומים ממשיכה התורה לחלק השני של 'שני':

דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בְּנָיו וְיִזְרְוּ מִקְדָּשֵׁי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִחַלְלוּ אֵת שֵׁם קְדָשֵׁי אֲשֶׁר הֵם מִקְדָּשִׁים לִי אֲנִי ה'⁷

ובמה הכי מתבטאת שמירת הקדושה? -

כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִקְרַב מִכָּל זָרָעְכֶם אֶל הַקְּדָשִׁים אֲשֶׁר יִקְדִּישׁוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל ל-ה' וְסִמְאָתוֹ עָלָיו וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקִּפְנֵי אֲנִי ה'⁸

ההימנעות מלגשת ולאכול דבר קדוש במצב של טומאה, היא השמירה על קדושתו. אך קיים עוד חלק חשוב מאד בשמירת הקדושה של הקודש:

וְכָל זָר לֹא יֵאָכֵל קֹדֶשׁ⁹

המאכלים הללו שייכים רק לכם, הכהנים, ול'זר' אין בהם שום נגיעה.

את שני העניינים הללו, פרשיית המומים ופרשיית סייגי האכילה, אנחנו נוטים להבין בדרך כלל כקשורים, כמובן, רק לזמן שבית המקדש קיים, אך כהרגלנו בכך שהתורה היא הוראה נצחית, נראה בהם הדרכה אישית הקשורה היטב אל חיינו שלנו ואל יחסי הכוחות שבתוכנו.

כהנים זריזים

פרשיית המומים מתחילה באופן שנראה שגרתית:

וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר דַּבֵּר אֶל אֶהְרֹן לֵאמֹר אִישׁ מִזֶּרְעֶךָ לְדֹרֹתָם אֲשֶׁר יִהְיֶה בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב לְהִקְרִיב לָחֶם אֱלֹהֵיוֹ¹⁰

נשים לב - ה' מצווה את משה לאהרן לגבי בניו בלבד. אך מה עושה משה?

וַיְדַבֵּר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן וְאֶל בְּנָיו וְאֶל כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל¹¹

בני ישראל? מדוע? איך הם הגיעו לכאן? השאלה היא גדולה עוד יותר, כיוון שלא רק שמשה לא צווה לומר את הדברים אל העם, אלא שמדובר בעניינים שלכאורה כלל לא קשורים לעם ישראל! הסברו של רש"י במקום רק מעלה עוד שאלות:

להזהיר בית דין על הכהנים

ראשית, גם על זה, על אזהרת בית דין, לא צווה משה! הוא צווה לומר לאהרן שיגיד לבניו בלבד, לא לבית דין ולא לכל העם. אך השאלה השניה עקרונית אף יותר וממנה נפתח פתח להבנה: ישנו כלל גדול וידוע בהלכה: 'כהנים זריזים הן'¹². פירוש הדבר הוא, לא שיש להם יכולות אתלטיות או שהם יכולים לעשות קסמים עם זריזות הידיים שלהם - אלא שהם זריזים בדאגתם לקודש, הם חרוצים בזה ו'מכווני מטרה' כל הזמן. זהו כלל עמוק מאד עם השלכות הלכתיות רבות בכל נושא. ולכן, כיוון שכהנים זריזים הם, גם במקומות בהם גזרו גזירות הלכתיות על כל העם מחשש לתקלות - לא גזרו אותם על הכהנים הזריזים. כך, למשל, בכל המלאכות שנאסרו בשבת משום 'שבות' ועוד הלכות רבות. זו איזו מין תכונה קדושה כזו הקיימת אצל הכהנים. נו, השאלה היא ברורה: לשם מה צריך בכלל שבית דין יזהירו את הכהנים, הם הרי זריזים וקדושים תמיד!

לעבור עם כל הכוח ולעבר אותה

משה רבנו רוצה ללמד אותנו, את כולנו, שיעור מופלא על הכוחות שלנו.

אתם יודעים, לכל אחד מאתנו יש כישרונות מבורכים משלו. כמו שבכהנים יש תכונת נפש של זריזות, כך בנו, ברוך השם, יש תכונה חיובית מיוחדת בנפש. הכוחות הללו פועלים ונפעלים, משפיעים ומתגדלים. אך מתי מופיעה תכונת הזריזות של הכהנים? - כשהם תוך כדי עבודת הקודש. לכן כשהם עובדים בעבודת הקודש בבית המקדש ובמשכן הם לא צריכים שום אזהרה או זירוז כי הם זריזים מצד תכונתם. אבל מה קורה כאשר הם לא עסוקים בעבודה הזו? הרי יש להם עוד חיים שלמים מחוץ לבית המקדש. הפרשה פתחה באיסורי הכהן לשאת נשים מסוימות, באיסור להיטמא - יש חיים שלמים מחוץ למקדש. וכשאינן בית מקדש, וכשכהן נמצא בגלות שלו, מה קורה אז? התכונה הזו, הגנטיקה הזו של הזריזות העוברת אצלם בירושה פתאום כבר לא כ"כ פועלת וממילא נדרשת אזהרה, ממילא נדרש לכך חיזוק מבית הדין.

בעברית אחרת, יש כאן הוראה שהיא לא תיאמן: הכוח שלך פועל רק אם אתה מפעיל אותו. כשאתה תוך כדי עבודה הכלל תופס, התכונה עובדת, אבל כשאתה בטל - גם התכונה הטובה ביותר לא תוכל לצאת לפועל. הכלל 'הגנטי' לא יפעל.

לאדמו"ר הזקן בעל התניא יש משל נפלא - קחו את השרירן הגדול ביותר, אלוף העולם בהאבקות, עם ניסיון של שנים, גדול כוח וממדים. תכניסו מולו לזירה איזשהו אדם חלשלוש, פצפון - ושיתחילו קרב. ברור לנו שהשרירן ינצח. אבל אם הגיבור הגדול הזה יהיה שרוי בדיכאון עמוק ומנגד החלשה יהיה חודר מוטיבציה גדולה... איך אומרים הילדים? הוא 'קרקס'

¹⁰ שם כ"א ט"ז - ז"ז

¹¹ שם שם כ"ד

¹² שבת כ.

⁶ ויקרא כ"א - כ"ב

⁷ שם כ"ב ב'

⁸ שם שם ג'

⁹ שם שם י'

המלך... איזו אנחה, איזו תחושה מרה ברגעים האלו. אני אזכר בכל רגעי החופש, בחיים הוורודים שהיו לי ושמהכים לי בחוץ ושעכשיו אני תקוע כאן עם הנעליים... אבל אם אני עבד בן אמה, כבר דור שני או שלישי כאן בארמון, ויום אחד יבוא ויגידו לי 'אתה יודע, אמא שלך עליה השלום עבדה שנים בניקיון הגינה, אבא שלך ז"ל עבד בתחזוקה בחצר, אתה מקבל קידום – אתה הולך לצחצח למלך עצמו את הנעליים!!' - תגידו, יש 'פיתחת למוסר' גדול מזה? יש חופש ואושר גדולים מזה בעולם כולו?

'אנא עבדא דקודשא בריך הוא'. עבד כנעני אוכל בתרומה של כהן, כי הוא נהיה כמו הכהן בעצמו.

לאכול מה'אוכל' של הקב"ה

על יוסף הצדיק כששלט במצרים מסופר דבר משונה מאד:

לפי שהיה יוסף אומר להם (למצרים) שימולו¹⁵

מה זה? איזשהי בדיחה? התעללות במצרים? חס ושלום. יוסף הצדיק רוצה להוציא גם את מצרים ממצרים. להוציא את המצרים מהערלות שלהם ולהעלות אותם למעלה. הוא הרי קנה אותם לעבדים, ועכשיו הם עבדיו מקנת כספו. יוסף בעצמו היה מהול וכעת הוא רוצה לתת להם את הכוח להיות כמוהו לגמרי והכלל הוא שגם העבדים צריכים להימול, אז הוא מל אותם. אתם מבינים מה יכול יוסף הצדיק לעשות למצרים? להפוך אותם ל'יוספים'.

ומשפט אחרון לסיום, שיסביר לנו עד כמה הדברים הללו קשורים אלינו היום, כל אחד במקומו וממקומו. על החיוב לברך את ה' לפני אכילת כל דבר אומרת הגמרא כך:

כל הנחנה מן העולם הזה בלא ברכה – כאילו נהנה מקדשי שמים, שנאמר 'זה' הארץ ומלואה'¹⁶

כלומר, לפני הברכה האוכל הוא קדשי שמים ולאחר הברכה אני גם יכול לאכול. שואלים חסידים: מה כבר עזרה הברכה? קודש נשאר קודש אלא אם כן פודים אותו! הרי גם אחרי הברכה זה עדיין נשאר קדשי שמים, אז כיצד מותר לי לאכול??

התשובה היא נפלאה: אתה יודע מה עשית בברכה? אמרת 'ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם' - המלכת את הקב"ה. אם עשית אותו מלך, הרי שאתה עבדו, ובדיוק כמו עבד של כהן שיכול לאכול מהאוכל הקדוש, כך גם אתה יכול עכשיו לאכול קדשי שמים...

אותו! מדוע? - כי תכונות שקיבלת בירושה, או אפילו תכונות טובות שרכשת, פועלות רק אם אתה עצמך עובד. אל תפסיק לפעול, והתכונה לא תפסיק להשפיע.

כנעני כנעני, אבל לפניך

עד כאן הייתה ההוראה הראשונה. ההוראה השנייה היא מהחלק השני של הקריאה. הכלל הוא, כפי שאמרנו, שכל זר לא יכול לאכול קודש. מי זה זר? כולם. כל מי שאיננו כהן נקרא זר. גדול הדור או האדם הצדיק ביותר, אם הוא איננו כהן - אסור לו לגעת בתרומה. אבל יש אחד יוצא דופן, שלמרות שהוא לא כהן, יכול לאכול. זה מדהים, יש רק אחד כזה:

וְכֹהֵן כִּי יִקְנֶה נֶפֶשׁ קַנְיָן כִּסְפוֹ הוּא יֵאָכֵל בּוֹ וְיֵלִיד בֵּיתוֹ הֵם יֵאָכְלוּ בְּלֶחְמוֹ¹³

שמענו את זה?? כהן הלך וקנה עבד כנעני, והעבד הזה, שאיננו יהודי לגמרי, הוא אוכל מהתרומה הקדושה. ולא רק הוא, אלא גם הילדים שלו, בני השפחות, גם הם אוכלים תרומה לארוחת בוקר... כלומר, אם רבן גמליאל ורבי עקיבא יאכלו מהתרומה הם יתחייבו מיתה, אבל העבד הכנעני הזה אוכל ממנה חופשי... מה, אי אפשר לסדר לעבד הזה ולמשפחתו אוכל משלהם?

אתם יודעים מה כתוב פה? דבר אדיר. כתוב כאן שיש איזושהי מעלה למי שהוא עבד באמת על פני האדם ה'גדול' ביותר. אפילו עבד כנעני זוכה לאכול מהקודש ולחיות מהקודש כי הוא מבוטל לגמרי כלפי אדונו הכהן. הוא לא תופס מעצמו שום דבר. השיעור הזה הוא לא רק בהלכות כהנים, הוא בהליכות החיים כולם.

מה זה עבד אמיתי? מה זו המעלה המיוחדת הזו שנותנת לי לשבוע מהקודש?

להיות עבד עם 'ייחוס'

באחד מפסוקי ההלל המופלאים ביותר אנו שרים את הפסוק שכתב דוד המלך:

אֲנִי ה' כִּי אֲנִי עֲבָדְךָ אֲנִי עֲבָדְךָ בְּזַ אֲמִתְךָ פִּתְחֵת לְמוֹסְרֵי¹⁴

אני עבדך, אומר דוד, אבל לא סתם עבדך – אני עבדך בן אמתך! שמעתי פעם הסבר כל כך עמוק שהוא כל החיים. דוד המלך משורר ומבקש לפתוח את מוסרי המציאות כולה, להשתחרר. אתה יודע איך אני רוצה להשתחרר, ריבוננו של עולם? לא מספיק לי להיות 'סתם' עבד - אני רוצה להיות עבדך בן אמתך.

אם אני עבד של מלך, עבד מצוין ש'נותן עבודה', ויום אחד מבקשים ממני איזה משהו בזוי, נניח לצחצח את הנעליים של

¹⁵ רש"י בראשית מ"א נ"ה
¹⁶ ברכות לה.

¹³ ויקרא כ"ב י"א
¹⁴ תהילים קט"ז ט"ז

לחיות באמת – לסעודה שלישית

על מצות קידוש ה' וליום הזיכרון

המצווה הזאת מכולם... ולא נצטווה מצווה זה אלא למעמד הגדול
ההוא שפחד מוכנו העולם כולו.

זה לא ייאמן. החרפה לא הייתה מכך שכולם השתחוו לצלם,
החרפה הייתה מזה שהמצווה הזו לא באה לידי ביטוי. שאף
אחד לא יוצק קידוש ה' בחלל הגדול, בחילול ה' הנורא שנוצר.
הנס הגדול של סיפורם של חנניה מישאל ועזריה הוא לא בכך
שהם ניצלו מכבשן האש, לא בזה התגדל שמו של ה' יתברך,
הנס, ההתרוממות, קידוש ה' שראו כל העולם, היה בזה שהם
נכנסו לאש ולא פחדו וקיימו את המצווה הזו באהבה גדולה.
כיצד מגדיר רש"י את המצווה בקריאתנו?

וכשהוא מוסר עצמו, ימסור עצמו על מנת למוות. שכל המוסר עצמו
על מנת הנם אין עושיין לו נם²⁰

בעומק, זוהי הכוונה – שכל המוסר עצמו על דעת כך שיקרה
איזשהו נס, כלל לא הבין שהמסירה הזו עצמה - היא כבר הנס
הגדול ביותר, היא קידוש ה' הגדול ביותר שיש. כשאנחנו
מדברים כאן היום, בארץ ישראל ובמדינת ישראל, בתוככי ימי
הזיכרון, אנחנו מבינים את ההלכה הזו בדיוק כך – קדושים
רבים כל כך מסרו את נפשם שלא על מנת ניסם הפרטי, ואנו
כולנו חיים בנס יום יום, מתוך אותם ניסים של קידוש ה'.

עדיף אינסוף מסוף

אתם יודעים, יש רגעים שנדמה בהם, שמצוות קידוש ה' הזו
עומדת בניגוד גמור, אפילו בסתירה למצווה שעסקנו בה רק
בפרשה הקודמת –

וחי בהם.²¹

וכפי שלימדונו חז"ל –

"אמר רבי יהודה אמר שמואל: וחי בהם – ולא שימות בהם."²²

נשמע לנו מעט מוזר 'קידוש מוות' שכזה בתורת החיים שלנו.
אבל האמת היא שאין שום סתירה - מצוות קידוש ה' מגלה
את העומק העמוק ביותר של מצוות 'וחי בהם'. **מי שאין לו
דבר שעליו הוא מוכן למות ולמסור את נפשו, נראה שגם אין
לו דבר שבשבילו באמת הוא חי.** חיי קודש מלאים הם חיים
שכאשר על כף המאזניים תעמוד הצעה שפירושה נטילת
האינסוף מחייך, טוב לך הסוף הזה, טוב לך המוות, מאשר
הדבר המדומיין שמציעים לך במקום.

²⁰ רש"י על ויקרא, כ"ב, ל"ב.

²¹ ויקרא, י"ח, י'.

²² יומא, פ"ה:

ונקדשתי

קריאת 'שלישי' של פרשת אמור סוגרת את חלקה הראשון
של הפרשה, שעסק בקדושת הכהנים. בסיומה, חותמת
הפרשה בפסוק הבא:

וְלֹא תִחְלְלוּ אֶת שֵׁם קְדֹשִׁי וְנִקְדַּשְׁתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲנִי ה'
מְקַדְּשֵׁכֶם¹⁷

כמה מפליא שהשנה אנו עסוקים בפסוק הזה ביום שלישי,
ערב יום הזיכרון לקדושינו, חללי מערכות ישראל. תשמעו את
דברי חז"ל הנוראיים כל כך:

על מנת כך הוצאתי אתכם מארץ מצרים – על מנת שתקדשו את
שמי ברבים.¹⁸

כמה גדולה המצווה הזו, כמה קדושה! אני מבקש לעסוק מעט
בהבנת המצווה הזו, שבזיכרון מקימה הקדושים והטהורים
אנו עסוקים בימים הללו, הקדושים והטהורים שכדברי חז"ל,
'אין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתם'. כשאנו מהלכים בין
המצבות בבתי העלמין השונים, נביט בהן ומהן נתבונן ונעמיק
במצוות 'ונקדשתי', ובביטוייה במוות ולהבדיל, בחיי קודש.

הנס של חנניה, מישאל ועזריה

הרמב"ם¹⁹, בספר המצוות, מונה את מצוות 'ונקדשתי'
כתשיעית במניין המצוות:

והמצווה התשיעית היא שציונו לקדש השם והוא אמרו ונקדשתי
בתוך בני ישראל. ועניין זאת המצווה אשר אנחנו מצווים לפרסם
האמונה הזאת האמיתית בעולם ושלא נפחד בהיזק שום מזיק.

הרמב"ם אינו פותח את הסברו למצוות קידוש ה' במסירת
נפש, אלא דווקא אומר שהעניין הוא דווקא לפרסם את
אמיתות האמונה בה' יתברך:

עד שאפילו יבוא אלינו אנס עריץ ויקרא אותנו לכפור בו יתעלה –
לא נשמע לו, אלא נמסור את עצמנו למוות בהחלט; ונאפילו לא ניתן
לו לחשוב שכפרנו, אף שלבנו מאמין בו יתעלה. וזו היא מצוות קדוש
השם שנצטוו בה כל בני ישראל, כלומר: שנמסור את עצמנו למוות
בידי העריץ על אהבתו יתעלה והאמונה בייחודו.

הרמב"ם ממשיך ומתאר את אחד מסיפורי קידוש ה' הגדולים
בהיסטוריה ומחדש בדבריו חידוש פלאי:

כמו שעשו חנניה מישאל ועזריה, בזמן נבוכדנצר הרשע, כשגזר
להשתחוות לצלם והשתחוהו כל העמים וישראל ככלל, ולא היה שם
מוקדש שם שמים! והייתה בזה חרפה גדולה על ישראל, שנעדרה

¹⁷ ויקרא כ"ב, ל"ב

¹⁸ ספרא אמור פרק ט'

¹⁹ ספר המצוות, מצוות עשה ט'

ישראל ה' א-להינו ה' אחד ושום קלגס שבעולם לא יכול להפריע לו. יהודי חי כשהוא מקבל עליו עול מלכות שמים ומגלה שהוא אינסוף, ובכך הוא מקדש את ה' ואוהב אותו בכל נפשו.

מסירות נפש, מסירות הרצון

זהו אולי כל החידוש שלנו בעולם - 'אפילו נוטל את נפשך' זה לא רק מוות. פעמים רבות, אנו עומדים בפני קלגסים כאלה ואחרים, בפני צוררים רוחניים מסוגים שונים המבקשים ליטול את נפשנו. האם אנו 'מוסרים את הנפש', משעבדים את הרצון לחלוטין? הרמב"ם, לאחר שהוא מתאר את מצוות מסירות הנפש על קידוש ה', ממשיך ומתאר כיצד עוד ניתן לקדש את ה':

וכן כל הפורש מעבירה וכו'..... הרי זה מקדש את השם²⁶

יש קידוש ה' במסירת החיים ויש קידוש ה' במסירת הרצון, במסירת החשק, בשעבוד כל הכוחות לה' יתברך. האם משהו מאתנו לא נשך פעם שפתיו ופרש מעברה? איזה קידוש ה' עצום זה!

אם היינו מבינים, מכוח קריאת 'שלישי' הזו, מה כוח יש בנו לקדש ה' בכל יום, להיות 'ישראל אשר בך אתפאר'²⁷ כפי שהתנבא הנביא על מקדשי שם שמים, היינו מצליחים לצרף את קידוש השם בחיים קדושים אל קידוש השם במותם של הקדושים, ומתוך כך להגביר את הזכויות האדירות של הדור הזה עד שיבולע המוות לנצח ותימחה דמעה מעל כל פנים ויקודש שם שמים בעולם מתוך שתימלא הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים.

עושה שלום במרומיו, יעשה כבר שלום עלינו ועל כל ישראל במהרה בימינו, אמן.

הרשמה לקבלת "טועמיה" מדי שבוע - בכתובת:

<http://eepurl.com/bC00Hn>

ניתן למצוא מידע ושיעורים נוספים של הרב בכתובת:

www.hithabrut.org

מצוות 'ונקדשתי בתוך בני ישראל' של הדור הזה חוברת לקדושי כל הדורות כולם, לר' עקיבא וחבריו הרוגי המלכות, שכבר לימדונו חז"ל -

שאין כל בריה יכולה לעמוד במהיצתן²³

ר' עקיבא הוא ה'רבי' של המסירות נפש. על ר' עקיבא מספרים חז"ל בגמרא²⁴ שכשהיה בבית הסוהר היו נותנים לו מים מועטים מדי יום:

תנו רבנן מעשה ברבי עקיבא שהיה חבוש בכית האסורין, והיה רבי יהושע הגרסי מושרתו. בכל יום ויום היו מכניסין לו מים במידה. יום אחד מצאו שומר בית האסורין, אמר לו היום מימך מרובין, שמא להתור בית האסורין אתה צריך! שפך הציין, ונתן לו הציין. כשבא אצל רבי עקיבא, אמר לו יהושע, אין אתה יודע שזקן אני והיי תלויין בחייך? סח לו כל אותו המאורע אמר לו: תן לי מים שאמול ידי. אמר לו: לשתות אין מוגיעין לימול ידיך מוגיעין? אמר לו: מה אעשה שהיבים עליהן מיתה מוטב אמות מיתה עצמו ולא אעבור על דעת חברי. אמרו: לא מעם כלום עד שהביא לו מים ונטל ידיו.

ר' יהושע לא מבין כיצד זה משתמש רבי עקיבא במים לנטילת ידיו ולא לשתיה שהרי אתה ר' עקיבא לימדת אותנו את הכלל ש'וחי בהם - ולא שימות בהם'. אבל אילו חיים הם, ללא נטילת ידיים של אינסוף...

לקרוא את 'שמע' כמו ר' עקיבא

זהו אותו ר' עקיבא שילמד אותנו ביומו האחרון לימוד אדיר, שלפעמים לא מבינים אותו כראוי:

בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבינו, עד כאן? אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה "בכל נפשך" אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי: מתי יבא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו?²⁵

בציור שלנו בדרך כלל, מופיע בשלב הזה הקלגס וכשהוא מתחיל לסרוק את בשרו של ר' עקיבא במסרקות של ברזל, צועק ר' עקיבא 'שמע ישראל ה' א-להינו ה' אחד!! ובכן, זו בוודאי מעלה גדולה, אך זה לא הסיפור המדויק -

בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה.

לא כשבאו להרוג אותו הוא קרא 'שמע'. הפוך - כשהוא קרא 'שמע', כפי שקרא בכל יום ויום בחייו הקדושים, אז באו להרוג אותו. כלומר - ר' עקיבא למד אותנו רגע לפני שהוא מת איך חיים, לא איך מתים. יהודי חי כאשר הוא קרוא שמע

²⁶ רמב"ם הל' יסודי התורה ה:'

²⁷ ישעיהו מ"ט, ג'.

²³ בבא בתרא, ל':

²⁴ עירובין, כ"א:

²⁵ ברכות ס"א: